
Algemeen

Patiënteninformatie

Zorg na overlijden

Informatie voor nabestaanden

Slingeland Ziekenhuis

Inleiding

Een naaste in uw familie- of vriendenkring is in ons ziekenhuis overleden. Wij willen u en uw naasten onze deelneming betuigen. Er begint nu een periode van afscheid nemen. Juist in deze periode moet u ook veel praktische zaken regelen. We begrijpen dat uw hoofd daar op dit moment niet naar staat, maar door u tijdig over een aantal zaken te informeren, kunnen onduidelijkheden en problemen worden voorkomen. In deze folder leest u over de verzorging van uw naaste in het ziekenhuis en over zaken die u als nabestaande dient te regelen.

Welke nabestaanden mogen zaken regelen

U bent als nabestaande bevoegd om zaken namens uw naaste te regelen als u:

- de echtgeno(o)t(e) of levenspartner van de overledene bent;
- een naaste aanwezige bloedverwant bent;
- een meerderjarige erfgenaam bent;
- als uw naaste u gevraagd heeft om de zaken rondom zijn/haar overlijden te regelen.

Op de verpleegafdeling

De arts komt langs

Een arts komt bij uw naaste om officieel de dood te constateren. Vervolgens vult hij/zij de overlijdenspapieren in. Deze papieren zijn bedoeld voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van de gemeente. De arts vraagt, indien van toepassing, uw toestemming voor obductie, donatie of verwijdering van pacemaker of ICD (meer informatie hierover vindt u verderop in deze folder: 'Bijzonderheden rondom het overlijden').

Afscheid nemen

Op de verpleegafdeling kunt u rustig afscheid nemen van uw naaste. Wenst u hierbij begeleiding door een geestelijk verzorger, dan kan de verpleegkundige deze in de meeste gevallen voor u inschakelen. De geestelijk verzorger kan met u in kleine kring ook een kort afscheidsritueel verzorgen.

Katheterlinfuusnaald

Als uw naaste nog een infuusnaald en/of een katheter heeft, dan worden deze later in het mortuarium van het ziekenhuis verwijderd.

Kleding

Als de kleding waarin uw naaste opgebaard gaat worden in het ziekenhuis aanwezig is, dan kunt u deze aan de verpleegkundige geven. Als de kleding niet aanwezig is, kunt u deze later bij de uitvaartverzorger afgeven.

Verzorging van uw naaste

Het is bijna altijd mogelijk om te helpen bij de verzorging en het aankleden van uw naaste. Dit kan op de afdeling of in het mortuarium plaatsvinden. Bespreek de mogelijkheden met de verpleegkundige.

Kostbaarheden

We raden u aan om alle kostbaarheden van uw naaste mee naar huis te nemen. Meestal wordt u gevraagd een formulier te ondertekenen waarop u aangeeft dat u deze persoonlijke bezittingen meeneemt of dat u deze achterlaat. Als u wilt dat uw naaste bij het opbaren bijvoorbeeld sieraden of een bril draagt, dan kunt u deze kostbaarheden later zelf ook aan de uitvaartverzorger geven.

Mortuarium

Nadat u afscheid heeft genomen op de verpleegafdeling, wordt uw naaste naar het mortuarium van het ziekenhuis gebracht.

Persoonlijke wensen

De medewerker van het mortuarium wil zoveel mogelijk rekening houden met de persoonlijke wensen van uw naaste en de nabestaanden. U kunt deze wensen (over bijvoorbeeld make-up, kleding en sieraden) doorgeven aan de verpleegkundige van de afdeling. Hij/zij geeft uw wensen door aan de medewerker van het mortuarium.

Afscheid nemen in het mortuarium

Het Slingeland Ziekenhuis heeft geen rouwcentrum waar u uitgebreid afscheid kunt nemen van uw naaste. Familieleden en naasten nemen in principe afscheid op de afdeling waar de naaste is overleden.

Als er nog mensen afscheid willen nemen nadat hun naaste naar het mortuarium is gebracht, kan dit uitsluitend op afspraak. Een aantal personen kan dan in een speciaal hiervoor ingerichte ruimte kort afscheid nemen. Deze afspraken worden altijd door de nabestaande of verpleegkundige in overleg met de medewerker van het mortuarium gemaakt (contactgegevens vindt u verderop in deze folder).

Rituele bewassing

In overleg met de medewerker van het mortuarium kan er in het mortuarium op uw verzoek een rituele bewassing plaatsvinden. De kosten voor het gebruik van de wasruimte zijn voor rekening van de nabestaanden.

Laatste zorg door de uitvaartverzorger

Mogelijk vindt u het prettiger om de laatste zorg niet in het ziekenhuis te laten plaatsvinden, maar door de uitvaartverzorger in een uitvaartcentrum. Bespreek dit dan zo spoedig mogelijk met de desbetreffende uitvaartverzorger. Uw naaste moet dan zo spoedig mogelijk overgebracht worden naar het uitvaartcentrum. Om de overledene in een goede conditie te houden die van belang is voor de opbaring, is het belangrijk om het lichaam zo snel mogelijk te koelen. Mocht dit binnen drie uur na het overlijden niet lukken in het uitvaartcentrum, dan gaat de overledene naar het mortuarium in het ziekenhuis en wordt uw naaste daar verzorgd.

Mortuariumkosten

De kosten voor de verzorging en het verblijf in het mortuarium van het ziekenhuis zijn voor rekening van de nabestaanden. Als uw naaste binnen drie uur na overlijden wordt opgehaald uit het mortuarium, worden er geen kosten in rekening gebracht. Als uw naaste in het ziekenhuis is overleden en voor een obductie of donatie langer dan 24 uur in het mortuarium moet verblijven, dan worden de kosten die hieraan verbonden zijn door het ziekenhuis betaald.

De mortuariumbeheerder stuurt de rekening naar de uitvaartverzorger. De tarieven vindt u op de website van het Cura Mortum Orum (CMO): www.curamortuorum.nl (zie: Over CMO > Tarieven > Ziekenhuizen).

De kosten worden niet vergoed door de zorgverzekering van de overledene. Als uw naaste een uitvaartverzekering heeft, dan worden de kosten mogelijk vanuit die verzekering vergoed. Raadpleeg daarvoor de polisvoorwaarden van de uitvaartverzekering van uw naaste.

Een uitvaartverzorgder inschakelen

Wanneer u als nabestaande de formaliteiten in het ziekenhuis heeft afgerond, kunt u het beste contact opnemen met een uitvaartverzorgder of -verzekeraar. Met de uitvaartverzorgder kunt u uw wensen bespreken rondom het opbaren (thuis of in een uitvaartcentrum) en de uitvaart van uw naaste.

Als uw naaste een uitvaartverzekering heeft, raden wij u aan eerst de verzekeringspolis te raadplegen. Mogelijk is er in de voorwaarden opgenomen dat uw keuze voor een uitvaartverzorgder beperkt is. Als u een andere uitvaartverzorgder kiest dan in de polisvoorwaarden is genoemd, loopt u het risico dat de verzekeraar minder uitkeert.

De uitvaartverzorgder zorgt, naast het opbaren en het regelen van de uitvaart, ook voor:

- het afhalen van de overlijdenspapieren bij het mortuarium;
- het verzorgen van de vereiste formaliteiten bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden;
- het vervoer van het mortuarium naar het uitvaartcentrum.

Als u of uw naaste voor het overlijden contact heeft gehad met een geestelijk verzorgder van het ziekenhuis, kan ook zij de plichtigheid tijdens de uitvaart verzorgen. Mocht u deze wens hebben, dan kunt u contact opnemen met de geestelijk verzorgder via het algemene telefoonnummer van het ziekenhuis, (0314) 32 99 11.

Rouwbegeleiding

Na het overlijden van uw naaste begint een periode van rouw. Mensen kunnen verschillend reageren op een overlijden en met hun rouw omgaan. Het Landelijk Steunpunt Rouw (L.S.R.) kan u informeren over gespreksgroepen voor rouwverwerking. Informatie hierover kunt u vinden op www.landelijksteunpuntrouw.nl. Uw huisarts kan u ook informatie geven over gespreksgroepen.

Bijzonderheden rondom het overlijden

Verwijdering pacemaker of ICD

Als de overledene een pacemaker of ICD heeft en er gekozen is voor een crematie, is het noodzakelijk dat de pacemaker of ICD wordt verwijderd. Een groot aantal gemeenten verplicht een verwijdering van een pacemaker of ICD (om milieutechnische redenen) ook in het geval van een begrafenis. De arts vraagt toestemming aan de nabestaanden voor het verwijderen. De rekening voor de verwijdering wordt naar de uitvaartverzorger gestuurd.

Niet-natuurlijke dood

We spreken van een niet-natuurlijke dood als iemand door een niet-natuurlijke oorzaak is overleden. Bijvoorbeeld na een (verkeers)ongeval, een misdrijf, als de doodsoorzaak niet volledig duidelijk is of wanneer de overledene bij binnenkomst in het ziekenhuis of kort daarna overlijdt. De arts die de dood constateert, neemt dan contact op met de forensisch arts die komt voor de schouw (het onderzoeken van de doodsoorzaak). Als het lichaam vrijgegeven is, kan indien gewenst donatie of obductie plaatsvinden. Voor meer informatie kunt u de folder 'Informatie voor nabestaanden bij niet-natuurlijk overlijden' raadplegen op www.curamortuorum.nl (zie: Over ons > Brochures).

Obductie

Soms is een doodsoorzaak niet precies bekend. De arts die de dood constateert kan u dan voorstellen om een obductie te laten doen. Een andere reden om een obductie te laten doen is om vast te stellen of de ziekte waaraan uw naaste is overleden erfelijk of besmettelijk is. Obductie is een inwendig onderzoek van een overleden persoon. Het wordt ook wel een lijkopening of autopsie genoemd. Het onderzoek wordt verricht door een patholoog. Dit is een arts die gespecialiseerd is in deze vorm van onderzoek. Na een obductie kan er een gewone opbaring plaatsvinden. Uw naaste wordt zo verzorgd dat bij het opbaren niet te zien is dat er een obductie heeft plaatsgevonden.

Uitgebreide informatie over obductie kunt u lezen in de folder 'Obductie' van het Slingeland Ziekenhuis. Vraagt u ernaar bij de verpleegkundige of raadpleeg de folder op www.slingeland.nl (zie: Patiënteninfo > Folders).

Donatie

In Nederland is het mogelijk om na overlijden organen en weefsels te doneren (transplantatie). Weefsels die kunnen worden getransplanteerd zijn: huid, botweefsel, hoornvliezen, hartkleppen en bloedvaten. Organen die getransplanteerd kunnen worden zijn: hart, nieren, lever, longen, alvleesklier en dunne darm. In een aantal gevallen is donatie niet mogelijk, bijvoorbeeld bij bepaalde infecties op het moment van overlijden, bij sommige vormen van kanker en als de doodsoorzaak niet bekend is.

Als iemand op het moment van overlijden medisch gezien geschikt is voor donatie, is de arts wettelijk verplicht het Donorregister te raadplegen.

Toestemming

De procedure voor orgaan- en weefseldonatie mag alleen in gang worden gezet als daar uitdrukkelijk toestemming voor is gegeven. Toestemming kan op drie manieren worden verkregen:

1. De overledene heeft zelf 'Ja' laten registreren in het Donorregister. Als de overledene toestemming tot donatie heeft gegeven, zal de arts de nabestaanden daarover inlichten.
2. Als de wil van de potentiële donor niet bekend is of als zijn nabestaanden zijn aangewezen om over donatie te beslissen, dan krijgen de nabestaanden de donatievraag voorgelegd.
3. De overledene heeft via het register een persoon aangewezen om wel of geen toestemming te geven.

Orgaandonatie vindt plaats als de patiënt overleden is, maar nog niet van de apparatuur is afgesloten. De behandelend arts bespreekt een mogelijke orgaan- en weefseldonatie daarom meestal al met familie/naasten vóór het afsluiten van de apparatuur.

Als toestemming voor donatie is gegeven, wordt aan de hand van een lijst met criteria bekeken of de overledene donor kan zijn. Dit wordt bepaald door de arts in overleg met Eurotransplant.

Werkwijze

Bij donatie van organen en/of botweefsel wordt gebruikgemaakt van de operatiekamer in het ziekenhuis. De uitname van organen wordt door artsen van de Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS) gedaan. Bij weefseldonatie is het, afhankelijk van de te doneren weefsels, mogelijk om tot 24 uur na overlijden weefsels uit te nemen voor transplantatie. Dat gebeurt in het mortuarium van het ziekenhuis door medewerkers van de Nederlandse Transplantatie Stichting.

Na de donatie

Na elke vorm van donatie wordt de overledene dusdanig verzorgd dat bij het opbaren niet te zien is dat een donatie heeft plaatsgevonden. Na een donatie kan een gewone opbaring plaatsvinden. De begraving of crematie wordt door een donatieprocedure niet vertraagd. Meer informatie over donatie kunt u vinden op de website: www.transplantatiestichting.nl

Ter beschikking stellen van de wetenschap

Als uw naaste heeft aangegeven dat hij/zij na de dood ter beschikking wil worden gesteld aan de wetenschap, moet hiervan een bevestiging van een medische faculteit van een universiteit worden overlegd. Bij ter beschikkingstelling van de wetenschap kan geen obductie of donatie plaatsvinden. Na een gerechtelijke obductie is het niet meer mogelijk om het lichaam ter beschikking aan de wetenschap te stellen. Er moet dan alsnog een uitvaart worden geregeld.

Bij ter beschikking stelling kunnen de nabestaanden alleen afscheid nemen op de verpleegafdeling. Dit heeft te maken met het snel overbrengen van het lichaam naar de universiteit. De universiteit kan besluiten om het lichaam van uw naaste niet te accepteren voor wetenschappelijk onderzoek. U dient dan alsnog een uitvaart te regelen en de kosten die daarbij horen te betalen.

Meer informatie over ter beschikking stellen aan de wetenschap is te vinden op www.curamortuorum.nl (zie: Mortuariabeheer > Ter beschikking stellen aan de wetenschap).

Contact

Het Slingeland Ziekenhuis heeft het beheer van het mortuarium overgedragen aan een externe mortuariumbeheerder, het CMO (Cura Mortuum Orum). Meer informatie over het CMO kunt u vinden op www.cu-ramortuorum.nl.

Heeft u vragen over de verzorging van uw naaste en/of het verblijf in het mortuarium? Dan kunt u bellen met de mortuariumbeheerder van het CMO. Het telefoonnummer is (015) 219 88 06.

Als u vragen heeft over de mogelijkheden van de uitvaart of het afwickelen van formaliteiten na het overlijden, dan kunt u contact opnemen met de uitvaartverzorger.

Slingeland Ziekenhuis
Kruisbergseweg 25

Postadres:
Postbus 169
7000 AD Doetinchem

Telefoon: (0314) 32 99 11
Internet: www.slingeland.nl